

забезпечення підприємств сировиною та матеріалами, а споживачів – товарами першої необхідності.

Список використаних джерел:

1. Ден Аріелі. *Передбачувана ірраціональність* : переклад з англ. Дзвінки Завалій. Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. 296 с. (дата звернення 26.11.2023).
2. Кривешико О.В., Шпарик Я.Я., Мельник Н.В. Особливості управління запасами в кризових умовах. *Ефективна економіка*. 2022. №. 5. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.93> (дата звернення: 23.11.2023).
3. Круш П.В., Орлюк Ю.В. Теоретичні основи управління матеріальними запасами підприємств. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Київ, 2017. № 14. С. 239-245. (дата звернення: 23.11.2023).
4. Логістичне управління запасами: навчально-методичний комплекс дисципліни: навч. посіб. для студ. спеціальності 073 «Менеджмент» / уклад.: І.С. Луценко. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021. 69 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41161/1/Log_Upr_Zapas_Lutsenko.docx.pdf (дата звернення: 23.11.2023).
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 25.11.2023).
6. Федак Л.М. Запаси підприємств: сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. Хмельницький, 2012. №1. С. 157-162.

УДК 657

Коршикова Рената Сергіївна,

*к.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКИ ОБТЯЖЛИВИХ ДОГОВОРІВ

Господарська діяльність будь-якого суб'єкта господарювання супроводжується різноманітними ризиками та невизначеністю особливо під час воєнних дій. За таких обставин у нього можуть виникати нові об'єкти обліку, які вимагають специфічних підходів до визнання та мають певні методи оцінки. До таких об'єктів можна без сумнівів віднести обтяжливі договори, які являють собою один з видів забезпечень майбутніх витрат і платежів. В зарубіжній практиці такі договори підпадають під категорію оціночних або розрахункових зобов'язань. Облікові підходи щодо обтяжливих договорів розглядаються як в національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку України, так і в міжнародних стандартах фінансової звітності. Зокрема, згідно з НП(С)БО 11 «Зобов'язання» обтяжливий договір являє собою договір, за яким неминучі витрати на погашення зобов'язання перевищуватимуть очікувані економічні вигоди від договору. Аналогічне визначення міститься в МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [2]. Отже, насамперед, обтяжливий договір – це збиткова угода. Проте для визнання збиткового контракту обтяжливим і створення щодо нього забезпечення має бути обов'язково дотримана ще одна

важлива ознака таких договорів щодо неможливості його дострокового розірвання. Якщо договір можна скасувати в односторонньому порядку без сплати компенсації іншій стороні, то жодних зобов'язань не існує і, відповідно, відтоку ресурсів на його погашення не відбудеться. А, отже, і для створення забезпечення немає підстав. Наприклад, підприємство орендує декілька об'єктів нерухомості. Орендні платежі для деяких з них перевищують звичайні ринкові ставки для аналогічних договорів в даному регіоні. Але договір, укладений компанією, не буде класифікуватися як обтяжливий, якщо зазначені орендні платежі не перевищують вигоди, що одержує компанія від орендованої нерухомості.

Не зважаючи на споріднені підходи до визнання та оцінки таких нестандартних зобов'язань у вітчизняній нормативній базі та в МСФЗ, останні пропонують більш докладний базис для формування інформації про них в системі бухгалтерського обліку.

Формування забезпечення під обтяжливий договір згідно з МСБО 37 здійснюється тільки якщо виконана низка умов, зокрема:

- наявність у суб'єкта господарювання юридичного зобов'язання, яке спричинене подією, що зобов'язує, а саме: умовами конкретного укладеного договору з контрагентами, положень законодавства або дії певних норм права;
- ймовірність вибуття ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди для погашення такого зобов'язання, вважається досить високою;
- можна здійснити достовірну оцінку витрат на виконання зобов'язань.

Слід зазначити, що на відміну від інших видів забезпечень, зокрема резервів під запланований демонтаж основних засобів в майбутньому після завершення їх експлуатації або прийняття на себе гарантійних зобов'язань перед покупцями стосовно ремонту реалізованих останнім товарів, виникнення обтяжливих контрактів зазвичай у підприємства не планується. Вони, як правило, пов'язані з надзвичайними ситуаціями чи обставинами. Саме тому їх не описують в Положенні про облікову політику підприємства або у іншому аналогічному внутрішньому розпорядчому документі. Але за умови виникнення такої події її наслідки мають обов'язково бути відображені в системі бухгалтерського обліку.

Досить цікавим є питання оцінки забезпечень щодо обтяжливих договорів. Як зазначено в НП(С)БО 11, в основу оцінки забезпечення під обтяжливий договір (контракт) має бути покладена сума неминучих витрат, пов'язаних з його виконанням. Така сума визначається на рівні меншою з двох величин: 1) витрат на продовження виконання такого договору в майбутньому, при цьому до уваги приймають чисті збитки як різниця між витратами на його виконання і доходами (втратами) від виконання іншого контракту, укладеного з метою мінімізації втрат від виконання обтяжливого контракту або 2) витрат на сплату штрафів, пені тощо за його дострокове розірвання.

Зазначений методичний підхід до оцінювання забезпечення під обтяжливий договір також передбачений і в МСБО 37. Проте міжнародний документ вказує на необхідність врахування тривалості виконання договору, а також містить деякі уточнення щодо складу витрат на його виконання. Так, якщо вплив вартості

грошей у часі суттєвий, то при первісному визнанні забезпечення під обтяжливий договір його оцінка формується на основі теперішньої вартістю видатків, які, як очікується, будуть потрібні для його виконання. Внаслідок вартості грошей у часі, забезпечення, пов'язані з вибуттям грошових коштів, які виникають невдовзі після звітного періоду, є більш обтяжливими, ніж забезпечення з пізнішим терміном вибуття аналогічної величини суми ресурсів. Тому, якщо вплив часу на вартість грошової одиниці компанія визнає суттєвим, то величина забезпечення дисконтується.

Для річних періодів, які починаються з 1 січня 2021 року, застосовуються зміни, пов'язані зі складом витрат на виконання договору. Витрати, що безпосередньо пов'язані з договором, охоплюють дві групи витрат:

1) додаткові витрати на виконання цього договору, наприклад, сировина, інші основні матеріали та прямі трудовитрати;

2) розподілені інші витрати, що безпосередньо пов'язані з виконанням договорів, наприклад, амортизаційні відрахування тих необоротних активів, які задіяні у їх виконанні.

Також створення окремого забезпечення щодо обтяжливого договору може призвести до визнання додаткового збитку від зменшення корисності активів, що використовуються для його виконання.

Таким чином, в умовах воєнного стану суб'єкту господарювання доречно проаналізувати свої чинні контракти з контрагентами на предмет необхідності їх переведення до складу обтяжливих з подальшим формуванням забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS%2037_ukr_2022.pdf

УДК: 657

Микитюк Ігор Сергійович,

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

Державний торговельно-економічний університет,

м. Київ, Україна

Міняйло Анна Олександрівна,

студентка факультету економіки, менеджменту та психології,

Державний торговельно-економічний університет,

м. Київ, Україна

ФІНАНСОВА ТА ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фінансова та податкова звітність є елементом інфраструктури ринкової економіки, засобом комунікації, однією зі стадій виконання суб'єктами